

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/9380,Ktokolwiek-widzial-ktokolwiek-wie.html>
03.03.2026, 20:55

Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie...

27.03.2015

27 marca 1945 roku sowiecka policja polityczna, NKWD, aresztowała 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, którzy przybyli do Pruszkowa na zaproszenie sowieckich dowódców na rozmowy, na których mieli omówić realizację ustaleń konferencji jałtańskiej. Wśród nich delegata rządu na kraj i wicepremiera Jana Stanisława Jankowskiego, ostatniego Komendanta Głównego AK gen. Leopolda Okulickiego oraz przewodniczącego Rady Jedności Narodowej Kazimierza Pużaka.

Porwanie polskich przywódców było jednym z elementów nowego zniewolenia Polski przez drugi obok hitlerowskich Niemiec totalitarny reżim – tym razem sowiecki. Ten gest nie pozostawiał już złudzeń, że Stalin zechce dotrzymać jałtańskich uzgodnień przewidujących m.in. wolne wybory w Polsce. Równolegle nowa władza prowadziła już szeroko zakrojoną akcję represji, brutalnie tłumiąc wszelkie przejawy społecznej niezależności.

Członkowie legalnych polskich władz uznawanych przez państwa zachodnie zostali przewiezieni do Moskwy i w czerwcu 1945 r. osądzeni w pokazowym procesie. Ludzie kierujący Polskim Państwem Podziemnym, które stanowiło część koalicji antyhitlerowskiej, zostali oskarżeni o współpracę z Niemcami, z którymi walczyli całą wojnę, i o zwalczanie ZSRS, przeciw któremu – jako należącemu do obozu państw walczących z III Rzeszą – nie podjęli walki.

Najwyższe wyroki otrzymali gen. Leopold Okulicki (10 lat więzienia), Jan Stanisław Jankowski (8 lat) oraz jego zastępcy: Adam Bień, Stanisław Jasiukowicz i Antoni Pajdak (wszyscy po 5 lat). Końca kary nie dożyli gen. Leopold Okulicki, Jan Stanisław Jankowski i Stanisław Jasiukowicz. Kazimierz Pużak po powrocie do Polski został ponownie aresztowany i zamęczony w komunistycznym więzieniu.

Stanisław Jasiukowicz zmarł 22 października 1946 roku w więzieniu na Butyrkach w Moskwie. Także w więzieniu na Butyrkach zmarł 24 grudnia 1946 roku gen. Leopold Okulicki. Obaj zostali prawdopodobnie pochowani na cmentarzu Dońskim w Moskwie. Jan Stanisław Jankowski zmarł 13 marca 1953 roku (dwa tygodnie przed końcem kary) w więzieniu we Włodzimierzu nad Kłazmą. Został pochowany na cmentarzu w pobliżu więzienia w zbiorowym grobie. Rejestry grobów nie zachowały się.

Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – pion śledczy Instytutu Pamięci Narodowej – w latach 2003–2009 prowadziła postępowanie karne dotyczące osądzenia w Moskwie przywódców Polskiego Państwa Podziemnego. Śledztwo zostało jednak umorzone z powodu śmierci sprawców. Istotnym utrudnieniem w prowadzeniu postępowania była odmowa Głównej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej realizacji wniosku o pomoc prawną w tej sprawie.

Polski punkt widzenia:

[/download.php?s=1&id=48472](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

KTOKOLWIEK WIE!

**Leopold
Okulicki**

1898–1946
generał, dowódca
Armii Krajowej

**Jan Stanisław
Jankowski**

1882–1953
wicepremier Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Stanisław
Jasiukowicz**

1882–1946
minister Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej

W marcu 1945 r. NKWD uprowadziło 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, od lat związanych z konspiracją antyniemiecką. Polscy politycy przyjęli zaproszenie dowódców sowieckich na spotkanie. Jego celem miało być omówienie realizacji decyzji podjętych podczas konferencji Wielkiej Trójki w Jaltie o stworzeniu władz polskich reprezentujących wszystkie siły polityczne.

Podstępnie aresztowani, przewiezieni zostali do Moskwy. W czerwcu 1945 r. sądzeni byli w procesie pokazowym pod fałszywym oskarżeniem współpracy z III Rzeszą. Skazani na wyroki więzienia, karę odbywali w Związku Sowieckim. Leopold Okulicki, Jan Stanisław Jankowski i Stanisław Jasiukiewicz nie dożyli do zakończenia kary.

Polski Instytut Pamięci Narodowej poszukuje wszystkich, mogących przekazać informacje na temat okoliczności śmierci i pochówku wspomnianych osób. Informacje prosimy przesyłać na adres: 16@ipn.gov.pl.

KTOKOLWIEK WIE!